

Напряма 6. *Сучасні проблеми методики навчання української та зарубіжної літератури у закладах середньої освіти.*

Аліна Новохатько

здобувачка вищої освіти 1 року навчання за другим (магістерським) рівнем факультету української філології Криворізького державного педагогічного університету, м. Кривий Ріг

Науковий керівник к.ф.н., доц. С. С. Журба

ТЕХНОЛОГІЯ ПРОБЛЕМНОГО АНАЛІЗУ РОМАНУ «МІСТО»

В. ПІДМОГИЛЬНОГО НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРИ

Реформи освіти якісно відбивають тенденції розвитку сучасного глобалізаційного суспільства, його економічну, соціальну, політичну складові. Окрім володіння фаховими професійними навичками (hard skills) перед вчителем стоїть питання формування надпредметних, неспеціалізованих та універсальних навичок (soft skills). Саме ці виклики сучасного світу породжують потребу використання новітніх методів. Один з сучасних методів – проблемне навчання, основна характеристика якого – дослідницька діяльність школярів та їх інтенсивна розумова діяльність [3].

Окремі особливості проблемного навчання були висвітлені у вченнях Сократа (використання методу запитання), Ж. Ж. Русо (соціальне та природне виховання), І. Г. Песталоці (розвивальне навчання), Дж. Дьюї (прагматична педагогіка) та ін. Пізніше це питання розглядали такі зарубіжні й вітчизняні науковці: Дж. Брунер, Д. Еллен, Р. Донгам, І. Лернер, Н. Максимова, В. Павленко, О. Прудеус, М. Демченко, Т. Цуркан, Н. Красій та інші. Попри велику кількість досліджень, практична сторона використання запропонованого методу на уроках української літератури під час вивчення роману В. Підмогильного «Місто» потребує ґрунтовного дослідження.

Зупиняючись на застосуванні проблемного навчання на уроках літератури, звертаємо особливу увагу на широкому колі методів та прийомів, які доцільно впроваджувати у процес вивчення української літератури саме здобувачами середньої освіти старшої школи, що зумовлено порушенням у творах морально-етичної та гостросоціальної проблематики, а також психологічною готовністю здобувачів до глибокого аналізу поданих проблем.

Проблемне навчання стимулює виховання творчого засвоєння, застосування знань, формування досвіду творчої діяльності та мотивів навчання. Мета використання проблемного методу на уроці літератури полягає у першу чергу у розвитку практичних навиків та вивченні предмету крізь призму ключових компетентностей, а також забезпечення процесу переходу від «школи пояснення» до «школи розвитку» [4, с. 199]. Методами проблемного навчання є проблемне запитання, проблемна ситуація, позиційна дискусія та ін. Пропонуємо розглянути використання вищезгаданих методів та прийомів під час вивчення роману «Місто» В. Підмогильного.

Метод проблемного запитання є достатньо актуальним на будь-якому етапі уроку літератури. Важливо, що проблемне запитання буде найкраще сприйняте учнями, якщо «вони будуть сприймати його як своє особисте питання» [5, с. 317]. Тож, проблемні запитання можуть бути сформовані на початкових етапах вчителем за допомогою епіграфів (Чому автор обрав такий епіграф твору? Як можна тлумачити розуміння природи людини відповідно до

представленого епіграфу? Який би епіграф до твору обрали Ви?); у процесі роботи з твором (Як впливають досягнення Степана Радченка на конкуренцію серед інших абітурієнтів того часу? Як можна охарактеризувати вчинок героя відповідно до сучасних суспільних норм і до тодішніх? Як можна було б оминути помилки героя у конкретній ситуації тощо); так і на уроках узагальнення(запропонувати учням самостійно сформулювати проблемні запитання).

Завдання вчителя під час проведення методу проблемної ситуації у створенні, спрямуванні учнів на розв'язок та організацію пошуку рішень. Так, для аналізу роману «Місто» можемо використати відомості про 20-ті роки ХХ століття і місце в цих подіях Степана Радченка, «реконструкцію» міста з роману та Києва сьогодні, автобіографізм твору, перенесення подій та вчинків героїв у картину сьогодення тощо. Проблема ситуація має складати частину постановки проблеми та постановки питання. Проблема ситуації можемо видозмінювати відповідно до завдань та мети уроку. Приклад проблемної ситуації:

Постановка проблеми: юнак відправляється до міста із бажанням отримання нових знань, щоб передати їх селу, але з часом змінює свою мету на «підкорення» міста. Постановка питання: Чи можна засуджувати вчинок юнака? Як могла змінитися доля села, якби юнак не змінив своєї мети?

За допомогою проблемної ситуації учні зможуть поєднувати інформацію отриману з тексту із реальними проблемами життя, що дозволить розвивати критичне мислення, творчий підхід до вирішення проблем та осмислити навчальний матеріал більш глибоко.

Метод позиційної дискусії у порівнянні з іншими дозволяє залучити більшу кількість учасників для аналізу твору, дозволяє учнівству розвивати творче, логічне, критичне мислення та є способом «розвитку інноваційної поведінки» [1, с. 286]. Проведення позиційної дискусії передбачає акцент на альтернативному перебігу подій та осмисленню проблематики твору, що доцільніше використовувати на заключному уроці з теми, коли учні мають

достатньо знань для аргументації позицій тощо. Інструкція проведення дискусії складає наступні етапи:

1. Етап формування проблемного запитання вчителем самостійно або вчителем та учнями. Наприклад, «Чи вдалося Степану Радченку підкорити місто?».

2. Етап поділу класу на три групи, де перша та друга групи відповідно займають позиції за та проти, третя група – підсумкова (аналіз аргументації двох сторін, підсумок дискусії, вибір виграшної позиції).

3. Етап підготовки аргументів для захисту обраної позиції, аналіз проблеми, обговорення в групах.

4. Етап проведення дискусії. Перша група презентує аргументи щодо обраної позиції, друга група виступає із запереченням позиції першої та висуненням власних аргументів. Після чого третя група аналізує наведені аргументи та виносить рішення.

Переваги методу позиційної дискусії полягають у збереженні структури уроку, залученості учнів до завдання, активації творчого та критичного мислення, а також можливості залучити усі попередні знання з теми й життєвий досвід учнівства.

Отже, метод проблемного навчання є актуальним для сучасної системи освіти та викликів суспільства. Найбільш популярними на сьогодні методами проблемного навчання можемо вважати проблемне запитання, проблемну ситуацію та позиційну дискусію, що допомагають залучити учнів до активної співпраці на уроках літератури. Основними перевагами застосування запропонованого методу є активізація творчого та критичного мислення учнів, що може відбуватися на усіх етапах роботи із текстом.

Список використаної літератури

1. Пащенко М., Красноштан І. Готовність майбутнього педагога до інноваційної діяльності. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. 2012. Вип. 4. С. 281–287.
2. Підмогильний В. Місто. Харків: Фоліо, 2014. 239 с.

3. Прудеус О. Проблемне навчання як ефективний метод пізнавальної діяльності учнів старшої школи. URL: <https://core.ac.uk/reader/327107850>(дата звернення –14.05.2024)
4. Трегуб О. Методика організації проблемного навчання студентів-педагогів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Педагогіка, соціальна робота».2014.Вип. 33. С. 196–199.
5. Цуркан Т., Красій Н. Шлях до успіху – через проблемне навчання. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2015. №10 (54). С. 313–318.

Напрямок 6. *Сучасні проблеми методики навчання української та зарубіжної літератури у закладах середньої освіти*.

Ірина Скуба

здобувачка вищої освіти 4 року навчання за першим (бакалаврським) рівнем історико-філологічного факультету ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука», м. Рівне

Науковий керівник к.п.н., проф. Л.М.Овдійчук

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ТВОРУ О. КОБИЛЯНСЬКОЇ «Valse MELANCOLIQUE» НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ: КОНТЕКСТНИЙ АСПЕКТ

Досліджувана нами проблема є достатньо важливою, оскільки під час вивчення твору в рамках шкільної програми виникає необхідність звернення до контексту, що допомагає краще зрозуміти його значення та глибше проникнути в літературну спадщину письменника. Тобто, вивчення твору О. Кобилянської «Valse melancolique» за допомогою контекстів: історичного, біографічного, літературознавчого, культурологічного та мистецького, – дозволяє учням поглибити свої знання про авторку, її творчість та час, у якому вона жила. Українська література має багату історію та традиції, які варто враховувати під